თეატრი და ცხოვრება

№ 10 8 მარტი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აკაკის საორმოცო ნომერი

სიმღერა

დაგვიზამთრდა, სუსხმა დაგვკრა,
ტკბილ ტაროსი შეგვეცვალა
და უწყალო ქარიშხალმაც
აორკეცა თვისი ძალა!..

—

ვინცა თვის ტომის ტყავისაგან
შეიკერა ქურქი თბილი,
მას სიცივე ვერასავნებს
და ცხოვრებაც ელის ტკბილი.

—

მაგრამ რა ქნას, ვისაც ამგზით
არ უკერავს სამოსელი,
სიცივე რომ მიადგება
და შიმშილი კუჭის მწველი!

—

სჯობს მიჰბაძოს იმან მერცხალს:
სიცივეს თუ შეუშინდეს,
გაეშუროს დასავლეთით,
ფრთა გაშალოს გადაფრინდეს.

—

საზრდო მისცეს სულსა და გულს,
მით სურვილი დაიმწიფოს;
და როს ზამთრის შეუპოვრად
თვისი ღონე მოიკრიფოს,

—

მაშინ ისევ გადმოფრინდეს,
აჭიკჭიკდეს, ვით მერცხალი,
რომ სხვებმაც სთქვან: „გაზაფხული
ახლო არის, მომავალი!“

—

დე, დაზამთრდეს, სუსხმა დაგვკრას,
ქარიშხალმაც გვბეროს ველით,
ზამთარი ვერ შეგვაშინებს,
თუ გაზაფხულს კი მოველით!

აკაკი

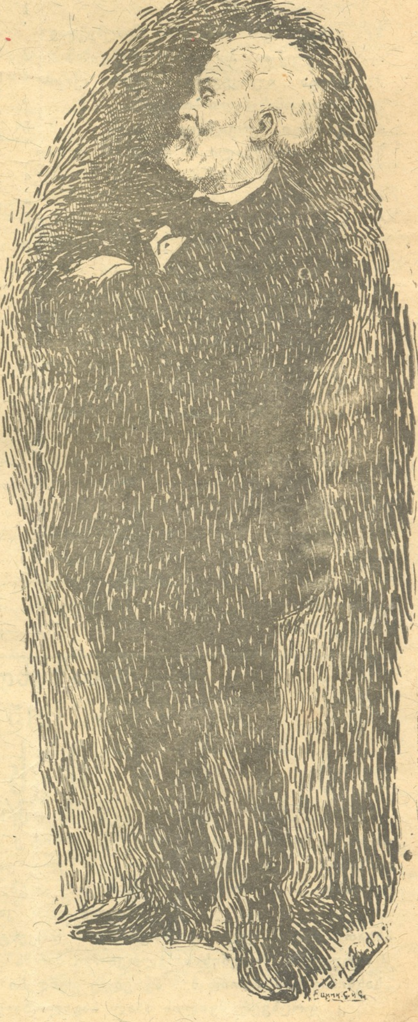

აკაკი

„თეატრი და ცხოვრებისთვის“ საგანგებოდ დახატული შ. ქიქოძის-მიერ

ოქტომბერი
№ 10

შინაარსი:

1, მეთაური აკაკისა—ეპალეების აღზრდა-განათლება. 1
2, აკაკი—ჩემი სიღერეა (დაუბეჭდავი ლექსი: პირველად იბეჭდება) 2
3, ანეტა იურკევიჩის ქალი—აკაკის უკანასკნელი დღეები „
4, გიორგი შერვაშიძე - აკაკის 5
5, გ. დათიაშვილი—სპეტაკი ანგელოსი (აკაკის ხსოვნას) „
6, დ. კოპალი—აკაკი „
7, აკაკი—ზეპირ სიტყვაობის გამო „
8, დუტუ მეგრელი—აკაკი 8
9, გ. ქუჩიშვილი—საქართველო 9
10, გრ. მეგრელიშვილი—მოგონება 10
11, იოსებ იმედაშვილი—აკაკი შთამგონებელი (მოგონება ერთის თვალის გადაღებით), აკაკის კერძო წერილები „
12, აკაკი პაპავა - ოპლობა 14
13, სოსო მაჭავარიანი—აკაკი რითია ძვირფასი? 15
14, ილია ბახტაძე—აკაკის ტაბლიწერილ სიტყვები 16
15, წერილი ამბები—(კანზე) „
16, სურათები: აკაკი—ბავშვების მოყვარული; შარჟი; აკაკი ცახეთში (ყვავილში) ილიას დღეს; აკაკის ფაქსიმილე—წერილი; აკაკი—სიმბოლიური სურათი შ. ქიქოძისა. განცხადებანი.

წერილი ამგვეგი

◆ **კომპ. კ. ფოცხვერაშვილი** ბაკოდან თბილისს ჩამოვიდა აკაკის სამოქალაქო პანაშვიდის გამმართველ კომიტეტის თხოვნით დღეგანდელ სამოქალაქო პანაშვიდში მონაწილეობის მისაღებად.

◆ **აკაკის სამოქალაქო პანაშვიდში** კ. ფოცხვერაშვილის ლოტბარობით გუნდი შეასრულებს თვით ფოცხვერაშვილის მიერვე დაწერილ „აკაკის სამგლოვიარო პანაშვიდიდან„ ორ სამგლოვიარო ჰანგსა და აგრედვე 1908 წ. დაწერილ აკაკის სადიდებელ საგალობელს (სიტყვები შალვა შარაშიძისა). ხაქ. ფალიაშვილი „ამხადებს სიმფონიურ ორკესტრს, ია კარგარეთელი—საკ. სასწავ. გუნდით საკუთარ თხზულ. „აკაკის ხოტბას".

◆ **აკაკის სალამოს ჰმართავს** ქართველ მსახიობთა ამხანაგობა. სამშაბათს, 10 მარტს, სახალხო სახლში შემდეგის შინაარსით: „პატარა კახი" (2 მოქ.), „თორნიკე ერისთავი" (მეფის საბეჭ), „თამარ ცბიერი „(2 მოქ.) და „ბუტიობა" ვოდ.

◆ **რედაქციაში მოსული მასალები,** რაც კი აკაკის შეეხებოდა—სიტყვები, ლექსები და სხვ., აკაკის დამკრძალავ კომიტეტის მიერ არჩეულ საგამომცემლო კომისიის გარდაეცა „აკაკის დაკრძალვის წიგნის" მასალად.

◆ **დაიბეჭდა და გამოვიდა** ახალი წიგნი "აკაკის დასაფლავება, აკაკი დამესიზმრა და აკაკიზე ლექსები", შედგენილი და გამოცემული გალუსტ შიხანის მიერ.

რედაქციისაგან. აკაკის გარდაცვალებიდან ორმოცი დღის შესრულების გამო, თვალი ეს ნომერი ეძღვნის დიდებულ მგოსნის ხსოვნას. ამიტომ ჩვეულებრივი მასალა შემდეგისათვის გადადგა.

◆ **ამ ნომრისთვის აწყობილი წერილები** „უბრალო საუბარი" აკაკისა, „აკაკის ნაკვესები", აკაკი. მოგონება ხ. ჯიჯინაძისა, „ძვირფასი წიგნი", ლადო მზვინელისა, ჭრაქი, ს. ფაშალიშვილისა და სხ. **შემდეგ ნომერში დაიბეჭდება.**

◆ **სურათი: ორი მგოსანი** მომავალ კვირის ნომერში დაისტამბება.

თბ. სახაზინო თეატრი

კვირას, 8 მარტს, 1915 წელს გაიმართება

აკაკის დილა

განსვენებული მგოსნის **აკაკის წერილის** ხსოვნის აღსანიშნავად

დილაში მონაწილეობას მიიღებენ: ქ ნნი ე. გაბაშვილისა, განდგილი, მ. საფარავაბაშიძისა; ბ. ბ. კიტა აბაშიძე, აბაშელი, ვაჟა-ფშაველა, ი. გომბარული, ი. მაჭავარიანი. ნ. ლომოური, გრ. რობაქიძე, დეკ კარლო ჩხეიძე, ზ. ფალიაშილი, კ. ფოცხვერაშვილი და ი. კარგარეთელი

სხვათა შორის დილაზე სიმფონიური ორკესტრი ბ-ნ ზ ფალიაშვილის ლოტბარობით შ(ასრულებს შოპენის საგლოვიარო მარშს და ბეთჰოვენის სამგლოვიარო მარშა „საგმირო სიმფონიიდან". აგრედვე გუნდები შეასრულებენ ბ. ი. კარგარეთელისა და კ. ფოცხვერაშვილის ახალ საგალობლებს აკაკის სახსოვრად შეთხზულს.

დასაწყისი შუადღის 12 ს. ბილეთების ფასი ჩვეულებრივია. დარჩენილი ბილეთების მიღება შეიძლება „სახალხო ფურცლის" რედაქციაში, კანტორის გამგის ქ-ნ ნეიმანისაგან დილის 10 ს.-დან ნაშუადღევის 3 ს-ღე, დილას 8 მარტს კი „სახაზინო თეატრის" დერეფანში. მოსაწვევი ბარათები ან ბილეთები არავის გაეგზავნება.

თეატრი და ცხოვრება

სათეატრო საილუსტრაციო ჟურნალი

№ 10

წელიწადი მესამე

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი „10 კ. ხელის მოწერა მიიღება „სორაპან“-ის სტამბაში. მისამართი: Тифлисъ Ред. „Театри да Цховреба“ І. Имедашвили

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.—ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება.—რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში—დილით 9—2 ს., საღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41

№ 10 | კვირა 8 მარტი | 1915 წ.

8 მარტი

ქალების აღზრდა-განათლება

პირველი ნაბიჯი თუ უკულმართად გადაიდგა, წალმა სიარული შეუძლებელია, და წყალი თუ სათავეში აიმღვრა, ბოლოში ველარა გასწმენდს რა!.. რაც მხოლოდ წამხედურობით კეთდება და არა შეგნებულ მოთხოვნილობით, ის, ყოლიფერი, სასაცილოა და საუკულმართო.

სახლი როგორც უნდა გაანათლო ელექტრონის სხივებით, თუ ოჯახში საკუთარი ცეცხლი არ ანთია და კერა გაცივებულია, სითბო არ ექნება. რაც უნდა განათლებული იყონ ჩვენი ქალები, თუ საკუთარ ნიადაგზე ფეხი არ უდგიათ, ჩვენთვის ყოველთვის უნაყოფო და გამოუსადეგარი იქმნებიან!.. აბა რა ქართველ-ქალობა უნდა გასწიოს იმან, ვისაც „ქრისტე აღდგაც“ კი არ ეხერხება რომ ქართულადა სთქვას; ყველაფერი იცის გარდა თავის ქვეყნისა; მარაოს იჭერს ხელში, რომ მუნჯურად აალაპარაკოს და ნევსის აღება კი არ შეუძლია, რომ შვილს პერანგი გაუკეროს!..— ღომი ქაშისაგან ვერ გაურჩევია და შვილი სათამაშო დედოფალა (კუკლა) ჰგონია? ცხადია რომ დღევანდელი ჩვენი ქალები, ძველ-ქართველ ქალებთან, იმ ნამდვილ ცოლ-დედებთან მისატოლებელი კი არა, სახსენებელიც არ არიან საჭიროა, რომ ცოტათი მაინც მივამსგავსოთ ძველებს და ისეთი სასწავლებელი დავაარსოთ, რომ ნაკლი შევუვსოთ.

ჯერ-ჯერობით მაღლა პოტინი საჭირო არ არის!.. მივაწოდოთ იმდენი, რომ დღევანდელ მოთხოვნილებისა-და კვალად, თავის შვილების გამოზდა, მომზადება სხვა-და-სხვა სახელმწიფო სასწავლებლებში მისაღებად, ოჯახშივე შეეძლოთ დედებს, სხვაგან გაუბარებლად. წარმოიდგინეთ ერთის მხრით სოფელში მშობლისაგან მომზადებული ათი წლის ბავში და მეორით ათი-თერთმეტი წლისავე მეორე ყმაწვილი, სხვაგან გაბარებული მოსამზადებლად, დედის კალთას მოშორებული, უცხოების ხელში!.. ერთი სულითაც და ხორცითაც მრთელი იქნება და და მეორე კი გატეხილი, დაკნინებული და ნაღრიბა! პირველი, რასაკვირველია, უფრო მეტს აიტანს შრომას, სადაც უნდა იყოს, უფრო მალეც შეიგნებს ყოლიფერს და დაწინაურდება. ეს ისე ცხადია, რომ ამაზე ბევრი ლაპარაკი საჭირო აღარ არის, და მხოლოდ ერთხელ კიდევ გავიმეორებ, რომ დღევანდელი ჩვენი უვარგისობა, დამახინჯებული აღზრდის ბრალია, რომელსაც მომავლისათვის ბოლო უნდა მოეღოს.

ქალები! ქალები!! და კიდევ ქალები!!? ჯერ ისინი უნდა დავაყენოთ ღვთისა და კაცის სასიამოვნო და სასარგებლო გზაზე, რომ მერე იმათაც გამოგვიზარდონ ნამდვილი ქართველები და არა მისთანა უსაქმური და მხოლოდ წარა-მარად მოლაქ-ლაქე თავხედი კუდაბზიკები, რომელთაც არც უხნავთ როდისმე, არც უთესიათ და მხოლოდ უდროოთა და უადგილოდ ნამგალს სხვის კალოზე ატრიალებენ და „ჰოოპუნას“ ნაცვლად „ჰკა მაგასო!“ იძახიან და უთითებენ იმათზე, ვისაც მართლა რამე უმუშავნიათ და ღვაწლი მიუძღვისთ... დიახ! როდესაც ეს ნაცარქექია ფარისევლები აღარ იქნებიან ჩვენში და მათ ადგილს დაიჭერენ შეგნებული ახალ-გაზდები

რომელთაც ნამდვილი, ჭეშმარიტი, სასწორსაზომი ეჭირებათ ხელში და არა ზოგიერთ დღევანდელებსავით საპირადო-საფარისევლო, მაშინ თავის-თავად გაიკურნება დღევანდელი ჩვენი სატკივარიც. **აკაკი**

(„კრებული", 1899 წ. № III. წერილიდან „დღევანდელი ჩვენი საჭიროება")

ჩემი სიმღერა

(დაუბეჭდავი ლექსი. პირველად იბეჭდება)

არ ვიცი, რისთვის ვუყვარდი?
— ან შემიძულა რაღადა?
მაგრამ კი მისი სახელი
გულზე დამესვა დაღადა.

—

მხოლოდ წარსულით სულდგმულსა
ის მეხატება აჩრდილად!..
გამხუნებია სიცოცხლე,
არც მწარედ მიჩანს, არც ტკბილად!..

—

და უმისობა ისე მწამს,
ვით უსულობა ხორცისა.
არც ცოცხალი ვარ, არც მკვდარი,
აღარც მიწის ვარ, არც ცისა!..

—

და მაშ რაღა ვარ?—ობოლი
და უსახლ-კარო ეული,
დამგმობი მთელი ქვეყნისა,
კრული და ბრაზ-მორეული!..

—

რად შემიყვარა ან ადრე?
ან შემიძულა რაღადა?
და ჩემზე მთელი ქვეყანა
აახმო, აალაღადა?!.

—

ნეტავი, იმ ტკბილ შარბათში
რაღად ურევდა სამსალას?
—იმიტომ თურმე, რომ მხოლოდ
გამოიცდიდა თვის ძალას:

—

მამაკაცს თაგვად ჰსახავდა,—
თავს იხატავდა კატადა!..
ახლა მეც მივხვდი, მაგრამ ეჰ,
მაინც ისა მყავს ხატადა!.. **აკაკი**

აკაკის უკანასკნელი დღეები

ბევრი, ძალიან ბევრი, გონებიდან განუშორებელი, მოგონებანი მაერთებენ აკაკის ძვირფასს სახელთან. ბავშობიდანვე ღრმად აღბეჭდილია გულში ამ დიდებული ადამიანის ღვთაებრივი სახე...

თუ მის სახლში ყოფნა, თუ მოგზაურობა მასთან ერთად, თუ ის დაუვიწყარი ხანა, როცა იგი ჩემთან და ერთს ჩვენს ნათესავ მოსწავლე ახალგაზდასთან მეცადინეობდა და გვიხსნიდა „ვეფხის ტყაოსანს"—

მაგრამ ამაზე შემდეგ.

ამ პატარა წერილში მინდა მკითხველებს გაუზიარო მხოლოდ ის, რაც იმის უკანასკნელს დღეებს შეეხება.

დავიწყებ აქედან. ახალწელიწადს აკაკისთან წავედით. თუმცა მგლოვიარედ ვიყავით ერთს იმის ნათესავს ყმაწვილზე, რომელიც იმ დღეებში უნდა მოესვენებიათ ბრძოლის ველიდან და რომლის გმირულად დაღუპვა, ისე მიიცვალა აკაკი, რომ ვერ გაუმხილეთ, მაგრამ ჩვენ ყველანი მხიარულად შევედით მასთან და მიულოცეთ ახალი წელი.

მანაც ჩვეულებისამებრ ყველა გადაგვკოცნა, ტირილი დაიწყო და გვითხრა:

— „**მკვდები**"-ო.

გულშემზარავ შთაბეჭდილებას სტოვებდა ის, რომ მარცხენა მხარე მას დადუმებული ჰქონდა, მისი ბასრი ენა თავისუფლად ვეღარ მეტყველებდა, მუდამ ჩვეულებრივი შირავანდედით მოსილი, იგი ამ მდგომარეობაშიაც მშვენიერი იყო. პირველი სიტყვები, რომლითაც მან იმ დღეს მომმართა, შემდეგი იყო:

— „**იცოდეთ — აქ დამმარხეთ**"—ო.

რამდენიმე ხნის განმავლობაში მოუშორებლივ მასთან დავრჩი.

მრავალი მნახველი მოდიოდა, მაგრამ ყველას შესვლა მასთან შეუძლებელი იყო, ვინაიდან იგი მეტად ღელავდა და იმეორებდა: „მეთხოვებიან"— ო. ხშირად მაკითხებდა თავის თხზულებებს, განსაკუთრებით კი უკანასკნელს პოემას „ომს", რომლის ბედიც

ეროვნული ბიბლიოთეკა

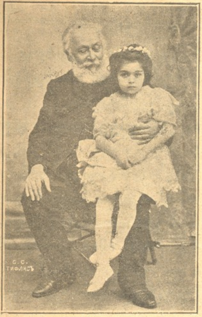

აკაკი — ბავშვების მოყვარული

(მუხლზე უზის ფატი გოკიელი)

მას, სჩანდა, მეტად აშფოთებდა, თითქოს ეშინოდა, რომ იგი ჩვეულებრივ შთაბეჭდილებას ვერ მოახდენდა.

კარგად ვგრძნობდით, რა საშიშ მდგომარეობაშიაც იყო ჩვენი სიამაყე, სიყვარულით, პატივისცემით ვეხვიეთ გარს, რათა არ დაგვენებებია იგი წყეული სიკვდილისათვის. ყოველ დღე დადიოდა მასთან საჩხერის საავადმყოფოს გამგე ექიმი ჭოლოშვილი, რომელიც 13 იანვრიდან სამსახურის გამო, იძულებული გახდა, ძვირფასს სარეცელს მოშორებოდა.

მგოსნის ახლო ნათესავნი: და კნ. ანნა, რძლები მარიამ და ნანო წერეთლისანი, მოგვარეები და მეზობლები მზრუნველობით დასტრიალებდნენ თავს, მაგრამ არ შემიძლიან განსაკუთრებით არ აღვნიშნო კოტე აბდუშელიშვილი თავის მეუღლით და აკაკის ერთგული მსახური სპირიდონ ზაბახიძე. დღითი-დღე აკაკის უკეთობა დაეტყო, იგი უფრო გარკვევით ლაპარაკობდა, ხშირად თავისებურად ოხუნჯობდა და ჩვენც იმედი მოგვეცა. ველოდით იმის ვაჟს და დისწულს კნეინა ანნა დადიშქელიანისას.

ქართველ მოღვაწეთა შორის პირველმა ინახულა იგი იაკობ ფანცხავამ, რომელსაც მოუთმენლად მოელოდა და რომლის მოსვლამაც იგი დიდათ ასიამოვნა. ასე რომ ჩვენ ხშირად ვეხუმრებოდით კიდეც, რომ „იაკობი საუკეთესო მკურნალი აღმოჩნდა“...

შემდეგ ინახულეს იგი მისმა საყვარელმა გრიგოლ დიასამიძემ, მგოსანმა რუხაძემ და სხვ

მახსოვს ერთი საღამო.

მგოსნის სარეცელთან ვისხედით: გ. დიასამიძე, ვ. რუხაძე, კ. აბდუშელიშვილი, აკაკის ვაჟი ალექსი და მე.

აკაკიმ მთხოვა „ომი“ წაიკითხეო. მეც დავიწყე კითხვა

იგი გულაღმა იწვა, მარჯვენა ხელი თავქვეშ ამოედო და გატაცებით მისმენდა. გავათავე... სიჩუმე ჩამოვარდა.., მან ყველას სათითაოდ მიაპყრო თავისი დიდრონი თვალები, თითქოს უნდოდა თვითეულის სახეზე ამოეკითხა რამე და ბოლოს წამოილაპარაკა:

— „ძალიან ვეფერები, მაგრამ ვაი, თუ ამ მოფერებიდანაც არა გამოვიდეს-რა“-ო.

დაუვიწყარია ჩემთვის კიდევ ერთი საღამო. მგოსნის პატარა ოთახში მხოლოდ მე და კნ. მარიამი ვართ. მე თავით უზივარ, კნ. კი ცოტა მოშორებით ზის. აკაკი მიმითითებს სახატეზე და მეუბნება: „აქ ჩემი ნაწერებია, გამოიღე და წამიკითხე რამე“-ო. მეც ბევრი რამ წაუკითხე იმ ღამეს და, სხვათა შორის, „გამზრდელის“ კითხვა დავიწყე.

როდესაც დასასრულს მიუახლოვდი და ეს ტაეპი წავიკითხე:

„მაგრამ უსუფ ეუბნება:
— შენ სიკვდილის რა ღირსი ხარ?!
სასიკვდილო მე ვარ მხოლოდ,
რომ კაცათ ვერ გამიზდიხარ“, —

საყვარელმა მოძღვარმა ქვითინი დაიწყო.

ვინ გამოიცნობს ამ ძვირფასის ცრემლების საიდუმლო მიზეზს?

ეგებ „დიდმა გამზრდელმა“ უსუფის როლში იგრძნო თავი და უკანასკნელი, მწარე ცრემლები დააფრქვია საფარბეგისთანა მოძმეთა მოღალატე და უღირსს გაზრდისათვის...

ეს კია, როცა შევჩერდი და შეშინებულმა მოვახსენე, რომ კითხვას სრულებით თავს დავანებებ-მეთქი, მან აღელვებით მიბრძანა:

ეროვნული ბიბლიოთეკა

— **»არა, არა, მე არ ვსტირი, მაგრამ... მაგრამ ეს მართლა კარგად დამიწერია«** — ო.

ინახულა იგი ია ეკალაძემაც.

საგრძნობელი სურათი იყო, როდესაც თვალცრემლიანმა იამ ხელზე ამბორით მოახსენა: »იმერეთის რედაქცია სალამს გიძღვნის, დიდო მგოსანო«.—

აკაკი მაშინ ბევრად უკეთ იყო და ჩვენც სრული იმედი გვქონდა, იგი განიკურნებოდა. მაგრამ, საუბედუროდ, მოლოდინი არ გაგვიმართლდა და 25-ს იანვარს დილით იგი ძლიერ ცუდათ შეიქმნა.

სრულიად წართმეული ენა, საშინელი, სამუდამოთ ნახსოვრობიდან ამოუშლელი შემოხედვა, მოწყვეტილი სხეული —ყოველივე ეს ნათლად მოწმობდა იმ დიდს უბედურებას, რომელიც მალე თავს უნდა დაგვეტეხოდა.

იგი მეტად შფოთავდა.

ულმობელი სიკვდილი უკვე ემზადებოდა თავისი სასტიკი განაჩენის სისრულეში მოყვანას და ეს იყო მიზეზი, რომ ვეღარც მგოსნის საყვარელი ვაჟი, ვეღარც მისი თაყვანისმცემელი დისწული ანნა დადიშკელიანისა და ვეღარც მისი ერთგული კოტე აბდუშელიშვილი ხანგრძლივ ვეღარ სძლებდენ ძვირფას სარეცელთან.

თავს ვადექით: ვერა წერეთლისა, სპირიდონ ზაბახიძე, ფერშალი და მე. მოვიდა ჰიათურიდან ექიმი სვიმონ ჯაფარიძე. იგი ჩვეულებრივი გამამხნევებელი ღიმილით შემოვიდა სათაყვანებელ ავადმყოფთან, გასინჯა და მოახსენა: „ნუ გეშინიათ, ბატონო, არაფერია«ო.

ამაზე აკაკიმ ძლივ გასაგებად ამოილუღლუღა:

— **»მე სიკვდილის სრულიადაც არ მეშინიან«ო.**

ყოველივე ზომა შიღებული იყო. ექიმიც მას უკანასკნელს წუთამდე არ მოშორებია.

ძლივს გავარკვე-ე, როდესაც აკაკიმ შვილი მოითხოვა, ალერსით მოუსვა ხელი ლოყაზე და დიდის გაჰივრებით წარმოსთქვა:

— **»Маму успокой«!..**

ამის შემდეგ კიდევ სთქვა რაღაც და, როდესაც ალექსიმ და მე ჩავკითხეთ: „ლამპის შუქი ხომ არ გიშლისთ მოსვენებას“-თქო, მან ნაღვლიანად გვიპასუხა:

— **»არა, მე უკვე აღარაფერი აღარ მიშლის“-ო.**

ცოტა ხანს იქით კიდევ წამოილაპარაკა რაღაც, რამოდენიმეჯერ გაგვიმეორა კიდეც. შემდეგ-კი სხვა გვარად შემოგვხედა, თითქოს გვისაყვედურა, რომ იმის ნათქვამს ვეღარ ვხვდებოდით და უიმედოთ ჩაიქნია ხელი.

არ გვემეტებოდა და ვერ ურიგდებოდით იმ აზრს, რომ, თურმე, ეს იმის უკანასკნელი სიტყვები იყო.

კიდევ რამოდენიმე საათი და... აკაკი მშვიდათ მიიცვალა.

არ აუსრულდა უკანასკნელი ნატვრა: ჩვენი მოკირნახულე ვერ მოესწრო თვალით ეხილა ამ ჟამად გამოუცნობი მომავალი ტანჯული სამშობლოისა, რომელმაც ესდენ გულუხვად უმსხვერპლა დღევანდელს საშინელს ომს ჯალარა მგოსნის „დაფითა და ნაღარით“ წაქეზებული სიცოცხლით აღსავსე შვილნი, ღირსეულნი წინამორბედნი იმ გმირთა-გმირებისა, ვისაც შეუწყვეტლივ უხმობდა აკაკის ღვთაებრივი მუზა ცხრა კლიტულში ჩამწყვდეულ სატრფო ნესტანის გამოსახსნელად...

დიდო მასწავლებელო! სანამ შენი დიდებული ცხედარი აქ, შენს საყვარელს სამშობლო სოფელში, განისვენებდა, სავსებით ვერ ვგრძნობდი ამ საშინელს დანაკლისს და აი რად: თვითეულს ჩვენგანს, თითქოს, რაღაც დიდი საქმე გასჩენოდა, რომლის ღირსეულად შესრულება სწადდა.

ვერ ვიგრძენი ეს იმ დროსაც, როცა მატარებელი უკანასკნელად შეტორტმანდა და შეუბრალებლად სამუდამოთ მოგვლიჯა შენს ძვირფასს მიწა-წყალს და პირქვე დამხობილთ მოზდვევებულ შენს თაყვანის მცემელთ.

ვერ ვგრძნობდი ამას ვერც მაშინ, როცა საჩხერიდან თბილისადმე აურაცხელი ხალხი ეგებებოდა შენს დიდებულს ნეშთს, მდუღარე ცრემლებს აფრქვევდა და მუხლ-მოყრით გესალმებოდა და ვერც მაშინ, როცა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სასოებით მოვსდიე შენს კუბოს უკანასკნელს სავანემდე—ყოველივე ეს ხომ მომხიბლავი ზღაპრული სანახაობა იყო, სადაც თავგამოდებით მეტოქეებოდენ გლოვა და სიხარული, ღრმა კაეშანი და ბრწყინვალე იმედი, სიკვდილი და სიცოცხლე...

ხოლო ახლა, როდესაც დღითი დღე ვრწმუნდები, რომ ვეღარ ვიხილავ შენს შუქმფენ სახეს, რომ ამიერიდან ამაოთ მოგელის გული და აღარავინ არის, ვისაც თაყვანისცემითა და სასოებით შემიძლია მივაშურო, სავსებით განვიცდი რაღაც ერთგვარს ობლობას.

ამიტომაც არის, რომ ხშირად ოცნებით ვსდგეგეართ დიდებულს მთაწმინდაზე, რომელმაც გადაგვბირა შენი თავი, მოწიწებით მუხლს ვიყრი შენის ძვირფასის სამარის წინაშე და დაუსრულებელს მადლობას გიძღვნი იმისათვის, რაც მომანიჭე შენ სიცოცხლითა და სიკვდილითაც.

ანეტა იურკევიჩის ქალი

ა კ ა კ ი ს

სულმნათო! არა, არ გეთხოვები,
შენისთანები არა კვდებიან,
სხეულით მხოლოდ შენ განისვენე,
ხოლო ზეციურ—უკუდავი ხმები
შენის ქნარისა ჩვენთან შთებიან!
და ეს ანდერძი აღმაფრთოვანი
შენის ერისგან დალოცვილია,
როგორც ფოლადში ოქროს ზარნიში
ქართველთა გულში ჩაჭედილია ..
და თან ღაღადი, ქებათა ქება,
გუნდრუკად ცისკენ აღემართება,
ეს არს სიცოცხლე და უკვდავება...
კურთხეულია შენი ხსენება!..

გიორგი შერვაშიძე

სპეტაკი ანგელოსი

(აკაკის ხსოვნას)

საწუთროების დაბურვილ ხეივანში წყნარად მისეირნობდა სპეტაკი მოხუცი
მშვიდ, მადლიან სახეზე ბრწყინვალე იმედის ცახცახა შუქი დასთამაშებდა.
ტკბილ ფიქრთა ბურანში ებნიდებოდა ოდნავ ღრუბლოვანი თვალები.
ეწვოდა სული, ტურფა სამშობლოსთვის აღკმეული და სხეული, მორთოლვარე პატრუქის წმიდა გარსი, ეფერფლებოდა...
მიაღწია საზღვარს საწუთროებისას.
დანაღვლიანებული ჩამოჯდა პირღია საშარესთან დაგდებულ ლოდზე.
ვით მდინარეს პირად ნაპრალზე მოლაპლაპე წმიდა სანთელი, ათრთოლდა უღონო მოხუცი და უმანკო ცრემლები ჩამოაფრქვია.
გაყრის წუთმა მკვეთრი ისარი მოიზიდა ..
უკანასკნელად შეახო ხელი მცხოვანმა მოხუცმა დადუმებულ ციურ ქნარს და ჯადო სიმებს აღმოხდა გულის მომწყველნი ხმანი.
გასწყდა სიმი, ცეცხლეული ცრემლით დათუთქული.
გაცურდა ფარდა უხილავ მავთულზე.
ცით მოსხლეტილ ვერცხლის შუქზე აციმციმდა სატრფოს სადიდებელ ჰანგებში გარინდული ზეკაცი...
ცისკროვან ანგელოსთ შორის ზეცისაკენ მიფრინავდა შარავანდედით შემკული სპეტაკი ანგელოსი და განვლილი საწუთროების დაბურვილი ხეივანი ზარის ხმაზე იშმუშნებოდა.

გ. დათიაშვილი

ა პ ა კ ი

რადგანც ფრინველნი კვალად მღერიან
და ცად ვარსკვლავნი არა ჰქრებიან;
რადგანც სატრფონი კოცნას ეტრფიან
და ერთმანეთსა გულში ეკვრიან;
რადგანც ბოროტი იმასა დარდობს,
რომ შენ საფლავზე ეკალიც ვარდობს;
რადგანც ბულბული შენთან ნავარდობს,
საყვარლის საფლავს გიმღერს და ხარობს;
რადგანც სიკვდილი სულმნათს ვერ გაქრობს
და შენი ჩანგი კი ყველას ათრობს,—
მიტომ არ გვმართებს გლოვა-ტირილი...
აკი, მგოსანო, შენი სიკვდილი
საფლავსა შინა არს მხოლოდ ძილი,
მეტად საამო და მეტად ტკბილი!..

დ. კოპალი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ზეპირ სიტყვაობის გამო

ქართველებს რომ დღეს სხვა-და-სხვა სა-ზეირობა გვაქვს და ეგზარებელი სიქმეც გვაწვეს ტვირთად, ეს ვინ არ იცის? მაკრამ არც ერთი კი მოგვნია ისეთი სასწორეთ არ არის, როგორც „ზეპირ-კაღმოსაცემების“ შეკრება-შეგროვება. ჩვენ-კი მაინც ამდენი ხანია კანზე ვუდგებით ამ სასწორო სიქმეს!.. ხადხური ბოეზია უტეეეარი სარეკეა კაღასული ცხოვრების და ისტორიის მტკიცე საძირკველი, და მიტომაც ცნობიდია ღღეს ეოფელ კანსოდებულ ერისაკან ერთ ეპირ-ვეღეს საეზირებათ. ჩვენი ქართეელი „ზეპირ-კაღმოცემებია“ მთ ეეერო შესანიშნავი არიან სხვებისაზე, რომ კერძო მნიშვნელობის კარდა, მსოფლიო ხასიათიც ა̇ქვო. სიქართველო ეოო ხადთ და კეზათ ამ დიდ მოძრაობის დროს, როდესაც სხვა-და-სხვა ერი ეზიიდან ეერეზეში კაღადიოდა. მაშასადამე, ჩვენი ქვეყანა უძეეელს დროიდანვე ბეერის მომსწრეა, მნახველი და მოწამე. ამის დაგეეამტოო კიდეე ის კარემოეაც, რომ ქართველი ასზოკადოთ ბუნება თანა-ზიარია და რაც უნახავს, ან კეეეონია, ეეეერადღებოთ არ დაუკადა, ეოფელი შეესწავდია და სიშეიდისშეიდოთ კაღმოუცია ასზეპირეობითთ.

არსად ისე კეგრეცდებული არ ეოფილა „შეზდაბრეობა“, „ფესტეარეობა“ და „ეეშიარობა“ როგორც ჩვენშია!.. სიშეიდისშეიდოთ კაღმოიცემებოდა ხოდმე ერთი-მეორისაკან ასიასა და ათასი წლის ამბები, და ამის კეზი უმიდეეს წერტილამდე იეო აეეანილი ჩვენი სა-ხადხო ბოეზია, ძეელი და ახალი ადიქმა სულ ერთიანად კაღაქსილი იეო და ტრაადებდა ჩვენს ხადხში. ვის არ კეეგონია ჩვენში სიეეესოო შაირები „აბრაზეზე“, „ეიბეზე“, „სოდოზინეზე“ და სხ?.. არც ერთი შესანიშნავი მოედინება არ ეოფილა ჩვენში, რომ ხადხს ეეეერადღებოთ დაეეგდოს და შაირი არ კამეოქვაეს!.. ამის კარ-და, ძეელი ხადხეების მითოდოეია, კანსაკეთრებითთ ბერძნეებისა, სულ ჩვენ ზდაბრეშია არიან მოქცეეული; ქვეე შეხდებითთ ჭიმერიასისა და სხვა ძეელი დროის ძეერდების თხზულებათა ნაწეკეტ-ნაწეკეტათ, მაკრამ ქართეული ხასიათით და სულითთ კი, ვინ იცის, ჩვენ კაღმოგვიქარ-თეულებია, თუ ამისა კაღაურეულებია ჩვენი რა-მე? ესეეები ეეეერადეერი დღემდი კარკათ ეოო ჩვენშია დაცული, სანამ სიშეიდისშეიდოთ კაღ-ადიოდა!.. მხოდოდ სიქართველოო წარმოადგენს ერთათ-ერთს მაგალითს, სადაც „ბატონ-ეეობის“ დროს ზოგიერთ კეეეებს მოედი კეეერეეეო-ბითთ ზღაბრეებისა და შაირების მეტი არა ეამა-თათ რა კაღასახადი, ღღეს, როდესაც ძეელი წესწეობილებანი დაირღვა და ახალ ეეეერი ცხოვრება შემოეიდა ჩვენშია, ამ ჩვე�ულებასაც, ე. ი. ზეპირ-კაღმოცემასაც, ბოდოო მოედოო. ახალ ღეემა ადრე ეხადილეეეს ეს ძეელებეური სა-ზეპირეოები და მოხეეცებეულ მამეის სიეედაეეში ჩაეაქვთ ასეთი ძეირფასი კანძი!.. ერთი ათი წელიწადი კიდეე და მშეიდობითთ!.. ჩვენი ღღე-ვანდელი დაუდეეერობითთ დაეეკარკეეთ ამასა, რა-საც მოპოეეეეს მერე შეეუძლებელი იქნება. ეს ახრი მე ამ იეი წლის წინათაც კაღმოეთქეი „ღრეებაში“ და ზოგიერთებმა კიდეე მომსწრდეს მათეან შეკრებილი ზღაბრები და ანეკეები, მაკ-რამ შემოხეეეეთ, ეეეე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვინ არ დათანხმდება? ხალხს უნდოდა რომ მისი სატრფიალო და სიდიადე თამარ მეფის სიწმიდე და ძალიერება კაბოსტერ და შემდეგი სუფეოებისათვის ძეგლად კალმოეტა. და ხედავთ, როგორ კამოსახა? ხალხის წარმოდგენით იქ, სადაც დგთის სიდგური და ანგელოზები მსახურობენ, კუსხლტედი წირვა-ლოცვა და კამეცნის დიდებაა; იქ, რასაკვირველია, ზარების რეკაც ხმირია, მეკრამ ცოდვიდი მიწის შუიდის სმენა იქამდი ვერ მიწვდება და მხოლოდ ერთად-ერთი მისი სკვირეველი თამარი იყო, რომ იქაურ ამბავს თავისი ურეთი ისმენდა!..—„ცოდნ ჩამოკსმა რეკაა«!.. კანა ამაზედ ძალიერად სიწმიდეს კამოსტეკა კიდევ შეიძლება სხვა კვარად? „თვიბუზზე ფეხი შესდგა, დიდი მოებმა იწეკს დრეკაა«!.. ი, ქვეეხეური ძალიერება, სვასეთი დასურათეხეული!..

ახლა შეეეწოთ ამ ორ ტაკეს მოეალი ბოგმა „თამარიანა«, ანუ შაოეიდის მიერ შესახმითი ქმნა და რას დაკინასვაო? ამას, რომ შაოეიდმა, რომელსაც სიკნაკ ჭქონდა ადებული თამარ მეფის სიწმიადისა და ძალიერების ხედოეენეთით კამოსახტეკა, მასი მეთოსესეიდ ვერა სოქკა რა, რაც ხალხის კანიოსობამ ორი უბრადო სიტეეთი კადაკრა. ამ კვარი სამაკადითო და სამარკადიტო ეკეედკან არ მოიბოეეება და არც ბეკვრია, რადკანაც ხალხურ ნაწარმოებშიაც მეტ-ნაკლებობა არის ხოდმე. მოეიტანოთ მაკალითი:

„მაეეადლ კიკკეა თკალებია,
კოკო კანიცვალებია!..“

——

ან და: „ხელსახოცსა კადმოკიკალ
ოქრო მკალითა მოქარკეულსა,
შიგ კაკიხეეკ სულს და კეულსა
შენოვის დამწკარ დადაკულსა!«

ეს ორიეკ ლექსი ტრფიალების წარმოსახვაა, მაკრამ რა კანსხვაეებაა მათ შუა?!.. ავიდოთ კიდევ სხვა:

„ბატარა ხარ და კარგი ხარ,
კაიზლები, რა იქნები?!..
შენ—ბატონი მწეადობედი,
მე ერთგული ემა ვიქნები«.

——

მეორე ამგვარიეკ:

„ემა ბატონისათვის მოკვდება,
ბატონიც მწეადობედა;
ხორცს ეემდერების ბატეკი,
სულისაც მგადობედია.“

——

ახლა კიდევ ამგვარიეკ, მაკრამ სხვა ხასიათისა:

„ქამდი ჩვენი ბატონი
ეწრეეწენებდა ქორებსა,
ახლა-კი მისი შეიდები
ჭაადს დასდეკენ დორებსა.“

——

„ახნაური ჭადს არა ჭამს,
მოშეიდების ჭირსაც შომჭამს“.

——

„ეგდეხი კაცი ოხრდებოდესო,
ვორდებოდესო“ და სხვანი.

ესენი ეკეედ ხალხის ნაწარმოებია, მაკრამ რა კანსხვავება არის ამ ბირეკედ ორსა და სხვაეებს შუა?! ერთი კვიხატკეს მრავალ სიეკენების კანმავლობაში ბატონ-ეეორ კეთილ დამოკიდებეებაკს და მეორე-კი ხალხის ზნეობით დაცემის დროს და სხვა-და-სხვა წოდებათა ერთმანეთთან კადაკიდებას. უმნიშვნეკოდ არ ერთი არ არის, თუმცა ბირეკედ-კი საისტორიო, სატრფ მნიშვნეკობა აქვს და მეორე მხოლოდ კეერძობითია, ადგილობრივი და დადხანსაც ვერ დაისადგურებს ხალხის გრძნობა-გონებაში. მაკრამ მაინც ე�eდა ეემეტნაკდებოდ ეეედ ჩაიეერთა და კამიგზავნოს რედაქციაში. ამბეტობაც მიგმართავთ ეეედკს, ვინაც შეეეძლა დახმარება, კანსაკეთრებით სოფდკად ახადგზდობას, რომ მხარი მოკეკეს ამ დადათ საკმირო საქმეში. ამათ ეეედ ჩიდინ თავიანთი სოფდები და აკგოწერონ ამ კვარად: რა კვარის კაცები ცხოვრობენ იქ და ან რა თქმეეებაა დარჩენილი მათში ამათ ძეკეებზე? დაკვიანახედონ, რა და რა ფრინვეკები, შინაური და კარეეული ცხოვეებები შენობენ იქ? რა და რა მცენარე�ახეები იზრდებიან და რა თვისებისა არიან ზოგიერთი მათკანი? რომეკი მათკანი კამოდგება სადებადკად? საწამლავად? სამკურნალოდ? რამდენი ნანკრეკეი ტახე-კოშკ-დარბაზებ-ტაძრებია და რა არის მათზე თქმეეებაა? რა და რა მდინარენი ჩამოდიან? რა თეეზებია შიგ? ტბები თუ აქვს? წეარეები? ეეედკები და სხვანი. შეკრიბონ აქვე ზეპირ-კადმონაცემებიც ეოვეედ კვარი: ზდაპრები, შაირები, ლექსები, ანდაზები, ზამები და სხვანი. კვარში თუ რამე კეეკრებია, აკრეედვე ეოვეედი სიტეკა, რომეკიც

აკაკი
(ძარკვი ძველი ჟურნალიდან)

აკაკი

ვინ სთქვა, აკაკი მოკვდაო?
განა მკვდარია რუსთველი?
განა მოკვდება აკაკიც,
ვიდრეა ქვეყნად ქართველი? .
არა, კვლავ ცოცხლობს მგოსანი
თამარის ბრწყინვალე დროსი,
ღვთიურ ჰანგებით შემმკობი
მაშინდელ საქართველოსი!
კვლავ ცოცხალია მგოსანიც
ჩვენის შავბნელის დროისა,—
მღერალი ჩაგრულ სამშობლოს
ნ ღლის და ნატვრა-ნდომისა!
მთაწმიდა, მისი მთაწმიდა,
ახლა რომ სურვილს უსრულებს,
მხოლოდ მის სხეულს, დაქანცულს,
ვით დედა, გულში იხუტებს,
რომ შეუპოვრად მებრძოლი
დიმიტრ-ილიას გვერდითა,
აწ მიისვენოს მათთანვე,
ტანჯულმა მათებრ სევდითა,
სულით-კი მინამ იცოცხლებს,
ვიდრემდის ცოხლობს ქართველი,
როგორც მგოსანი მის ჰირის,
ვით ლხინისაა რუსთველი!..

დუტუ მეგრელი

უუცხოვოსო, ჩაწერონ და მისი მნიშვნელობა კამოჭვითხონ ხალხს. შემკრებელმა, რასაკვირველია, უნდა გმეტ-ნაკლებად ჩასწერას, როგორც კაიგონოს, ე. ი. ფონოგრაფიულად. დაესწროს ხოდმე სოფლის ყორში და ხასიათი შეისწავლოს და აგვიწერონ. ერთს სოფელს რომ მორჩება, მერე მეორეში გადავიდეს და ამ გვარად მოიარონ ერთი მეორეზე მისი მაზრა, ან ხუთა. ეს ძალიან ადვილი საქმეა და ამას არც ძალიან ბევრი დრო მოუნდება. ამ საქმეს მხოლოდ გულდადებ`ა უნდა, მეცირეოდენი ბეჯითობა, რომ თავის საკუთარი ფანტაზია არ წაამატონს შემკრებელმა. ამ ოცი-ოც-და-ათი-წლის წინეთ მე თვითონ დავდიოდი სოფლა-სოფლად და იმდენი რამ შესანიშნავი ვნახე და გავიგონე, რომ სწორეთ გასაკვირველია, ბევრი მათგანი ერთი შეხედულობით უმნიშვნელო და სუფდფური რამ ჩვენია კაცს, მაგრამ ბოდის რომ დაუ ვირდება, მისგდებს, თუ რა გონიერული არიან ისინი. ავიდოთ მაგალითად შემდეგი: სვანეთში მოსახდეები კოშკებში დგანან და თითო სახლში ხშირად მოუდი გვარეულობა არის მოთავსებული, ასე რომ, თუმცა ერთი კაცის ჩამოშავდნი არიან, მაგრამ მათში ითქმის ნათესაობაც ადარ არის, ერთი ოდ-შმის შვილნი ერომანეოში ძმებთ იწოდებიან და სხვებთან-კი ძმანებათ. აი, საიდან წამომდგარა მრავალობითი რიცხვის კიდევ განმეორებული მრავალობითი რიცხ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველო

—

გლოვის ძაძით მოსილი
მგოსნის სატრფო—შვენება,
სტირის გულ-შემოყრილი,
სტირის, არ ესვენება.

—

ციურ ცრემლით ალალებს
სიფლ ვს წმიდა მთაზედა
და ვალალებს .. ვალალებს
შეღონებულ ხმაზედა...

აკაკი კახეთში ილიას დღეს

თავ. იური ჭავჭავაძის სახლში 1911 წ. 31 ივლისს. ამ დღეს ეკვრელმა კაცმა თა ილიას დღე, შალვა დადიანისა და ედო ანდრონიკაშვილის მონაწილეობით (წარმოდგენაში)—როგორც სასიქადული სტუმარი, მიწვეული იო**ოაკაკიც** (შუა შია) სხვა სტუმრებთან ერთად.ეს სურათი გადაღებინა თ. იური ჭავჭავაძემ. სტუმართ შორის არიან ბ. მირიანაშვილი, შ. დადიანი. ედ.ანდრონიკაშვილი და სხ.

ხვი!.. რასაკვირველია, ამ ძმებსა და ძმანებს ისე სწყინთ ერთმანეთი ნათესაობა, რომ ეიმის კეტეს მომაკვდინებელ ტოდვათ მიაჩნიათ. ეს მე მეკვირდა. ერთმა უბრალო შეთხვევამ ეოდითერი ამბავსნა. ერთ სერზე რომ გადავდიოდი, ჩემმა მხდებელმა ხვანმა მოიხადა ქუდი და სთქვა: „ღმერთო შეუნდეთ!“.. და მიაითოთ ერთ პატარა ჩაკვრდნილ ადგილს ტაბტის მეზავეს. რომ გამოვეთხე, აი, რა მიამბო:—ეს სერი ეოფს საბატონო და თავისუფალ ხვანეთ!; აქვანი ორივე კერგათ მოჩანს. ერთ დიდას ამოსულიეო საბატონოდან ეოეო, გადავეხედ და ეთქვა: „რა კარგი რამ არის ეს თავისუფალი ხვანეთიო!“.. ამ დროსვე მეორე მხრიდან ვაჟი გადმოსულიეო, გადავეხედ და ეთქვა: „რა კარგია საბატონო ხვანეთიო!“.. ორივეს კრძნობა მორეოდა. მერე დაენახათ ერთმანეთი კრძნობა-მორეულზე, შეეკრებოდათ, ტოდ-ქმრობის ბიორბა დაედვათ და შემტდარიეკენ, მაკრამ მაშინვე დედამიწა გასკდომოდათ და შიგ ჩავარდნილიეკენ;—აი, ბატონო, ხომ ხედავთ ტახტავეთ რომ მოჩანს და ზედაც დიდი სასეფლავოა?.. თურმე, ნუ ბრძანებთ, ერთი მათგანი ტეკეთ ეოფილიეო წამოეკანილი, ძმა ეოფილიეო ამ ეოგოსი და კი არა. ვინ იცოდავთ ისე ხვანი ვერ ავედის ბეკერკლ ამ ადგილს, რომ შენდობა არ გამოითხოვოს ამ შემტდარებისათვისო. ამ კვარი რამ თვით ხალხის ბუდიდან ამონაკლები დიდი ძალა და კანონია იმავე ხალხისათვის. ეთხზეთში ერთს ნამოსახლზე ვინც კაიეფის, დიდი თუ პატარა, ეკეკა ფიწნს დაეგდების და, როდესაც შეეროდების, მერე წაუეიდების ცეცხლს და დასწვენ ხოდმე. ეს ჩვეულება ჯერეც კიდევ არ გადავარდნილა. ამბობენ, აქ ერთი მოსახლე იეო, რომელმაც

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ზამთარში გაუნდი მგზავრი შინ არ შეუშვა; სტუმრობის კატეხისთვის ასე უნდა იყოს შეჩვენებული, რომ სიაქოს ტეტხდი არ გაბოდიოსა. ამ გვარი რაშეები თავისთავად საგუდისსმა არიან და ახსნა ადარ ეჭირვებათ. საკვირველი ის არის, რომ ჩვენში ეგვლენ ამაო რწმენებასაც კონიერული სიფუძეული აქვს და არა ისე ტუტუნური, როგორც ზოგიერთ სადში. ესეები ეგვლა რომ შეაერიბეს, მაშინ შეიტუობთ ჩვენი ქვეყნის ფასს და ჩვენ თავსაც გავიცნობთ; მაშინ ნამდვილად გვეკნება კეთგადისწინებული საქართველო ეოველი მხრით: კეოგრაფიულად, ეთნოგრაფიულად, ისტორიულად, არხეოლოგიურად და სხვანი. მაშინ ლექსიკონების შედგენაც ადვილი იქნება, როგორც საზოგადოსი ისე კერძოთ ზოოლგიურის, ბოტანიკურის, მინერალოგიურის და სხვანი. სხვა ქვეყნებში დიდი ძალი თანხაა საკუთრად ამ ზეპირსიტყვაობისთვის გადადებული და ჩვენ შიაც უსასყიდლოდ ძნელი იქნება საკმაოთ საქმის წაყვანა, მაგრამ ჯერ, რადგანაც საკუთარი შეძლება ნებას არ გვაძლევს, რომ ქირით ბევრი ვიეოლიოთ, ოთხის მეტი არა გვყავს საკუთარი მკვლევარი და ზეპირ-კადმინისტემების ჩამწერი. შემდეგში-კი, თუ საქმე კარგად წავიდა და საშუალება გვაქვნება, რასაკვირველია, ეოველ მაზრაში გვეეოლება თითო კაცი. ახლა-კი, ჯერ-ჯერობით ეგვლას ვთხოვთ, რომ ვინც რითაც შეიძლოს, ამ დიდ საქმეში დახმარებას და შემწეობას ნუ მოგვაკლებს.

აკაკი

(აკაკის კრებული", 1897 წ № 1)

მოგონება

ის მთაწმინდას მივაბარეთ, „ვინც სიმართლეს მსახურებდა"
ვისი სიტყვაც ჩვენ გულს, გრძნობას, „სიწმინდითა ახურებდა."
მივაბარეთ და, სამშობლოვ, ჭირ-ნახულო საქართველო,
ფშავ-ხევსურნო, ქართლ-კახელნო, იმერნო და ეროვ მთელო!
ღირსეულ შვილს ვერ აღგიდგენს, ზღვა ცრემლისა, ოხვრა, ურვა,
მოთქმა, კვნესა, ღაწვთა ხოკვა, სახის სევდიი შემობურვა.
ო, ჩვენს ხილვას ვერ დაატკბობს მისი სახე მომღიმარი,
თუმცა სული ღვთიებრივი, დაფარული უჩინარი
ისევ ჩვენში იარსებებს, ისევ ისე გაგვამხნევებს,
ცეცხლს აღგვინთებს გულში, რათა შევებრძოლოთ ვეშაპ-მდევებს.
ასე გვეტყვის: „თუმცა იგი აწ მოშორდა ამ არესა,
მაგრამ ყველა როდი კვდება, ვინც კი ჩადის სამარესა"...

ბრ. მეგრელიშვილი

აკაკი! თთამგონებელი

(მოგონება. ერთის თვალის გადავლებით)

ორი ადამიანის ხატება ჩამესვენა ღრმად გულში, როგორც ერთსახეობა ჩემის სამშობლოისა...

პირველი— ილია —

მუდამ სევდიანი, ფიქრ-ჩაღრმავებული, კოპებ შეკრული...

მეორე—აკაკი—

მუდამ მღიმარე, სახე ნათელა, გულღია, ზეაღმტაცი...

გინახავთ აკაკის ღიმილი?

შეხედეთ ამომავალ მოკიაატე მზეს — აკაკის სიცილიც წარმოგიდგებათ...

მე მხოლოდ მზე მასულდგმულებს და მოქმედების ხალისს მიცხოველებს...

ასეთი იყო ჩემთვის აკაკიც. ყოველი მისი შემოხედვა ძალღონეს მიორკეცებდა, კაცთაგანს უთქმელს, უმაღლეს გრძნობას

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აღმძრავდა, ბრწყინვალე მომავლის რწმენას განმიმტკიცებდა.

ილია კი თვითმოქმედების, საკუთარი უნარის გამოჩენის ნიათს მიღვიძებდა, ცხოვრების დამაბრკოლებელ მოვლენათა წინააღმდეგ საბრძოლველ ძალას მმატებდა...

ორივე ერთად, ერთი მეორის დამატებით საქართველოს ხასიათს გამოხატავდენ...

ერთი უმეორეოდ ვერ წარმომიდგენია, მით უმეტეს—საქართველო უაკაკოდ და უილიოდ...

——

ორმოცი დღეა, რაც პირისპირ ვეღარ ვხედავთ ჩვენის სამშობლოს სიმბოლოს, დიდ მწუხარება-ვაებაშიაც კი მარად მღიმარეს, შუბლ-გადაშლილს, ვერცხლის ძაფებით შემკულ სახე-თავს... ვეღარ ვხედავთ ღმერთ-კაცის პირველ სახეს, დიალ ღმერთ კაცის...

ამ დღეებში *) ერთმა ჩემმა მეგობარმა, მგოსანმა ს. აბაშელმა მითხრა: მე რომ მხატვარი ვიყო და ღვთის დახატვა მომანდონ, დედნად, ორიგინალად აკაკის სახეს ავიღებდიო...

და განა ეს მართალი არ არის?

მერე ბაასი, საუბარი, თავდაბლობა, თავაზიანობა, დიდებული სვლა, მძიმე და ბეჯითი ნაბიჯი, თითქო ცად მიბჯენილი თავი და მიწად დაშვებული თვალნი!..

არა, იგი ამ ქვეყნიურს არა ჰგავდა...

——

აკაკის სახელი ჯერ კიდევ სიყმაწვილეში გავიგე, როდესაც „ჯეჯილში“ მისი ლეგენდა, ვგონებ, დავით მეფე და გოლიათი, წავიკითხე.

და იმავე დღიდან ჩემს გულ-გონებაში გამოიხატა არ ნახული ადამიანის ზღაპრული სახე...

ოცი თუ ოცდახუთის წლის წინად, მახსოვს, ერთ ხელნაწერ ჟურნალში მისი დაუბეჭდავი ლექსიც მოვათავსე, ეს ლექსი მაშინ ელვის სისწრაფით ეფინებოდა ხალხს, ხოლო სახით ვნახე ერთ საღამოს ლექსების კითხვის დროს..

*) ეს წერილი აკაკის დაკრძალვის დღეს უნდა დაბეჭდილიყო, მაგრამ ზოგიერთ მოსაზრებათა გამო შევაჩერეთ. ამჟამად იბეჭდება მცირე შესწორებით. **რედ.**

აკაკის კითხვა ვისაც არ მოუსმენია, ვერცკი წარმოიდგენს.

აკაკი მკითხველი—ეს უბრალო, სადა, ჩვეულებრივი მოსაუბრე, დინჯი და წყნარი მეხმაურე იყო ტკბილ-მუსიკალურ ხმათა. .

არც ხმის უშნოდ აწევ-დაწევა, არც წარამარად ხელების შლა, თითქო არც ისა—ავღელვო ვინმეო... მაგრამ ამ უბრალოობით უფრო დიდს შთაბეჭდილებას სტოვებდა... მსმენელის გულიგულსა სწვდებოდა...

——

აკაკის პირადად გაცნობა ჩემის ცხოვრების უბედნიერეს წუთთაგანია..

ეს იყო ნეტარხსენებულ ივანე მაჩაბლის სახლში..

ვშიშობ ეს კადნიერება თავის თავის განდიდების სურვილში არავინ ჩამომართვას, მაგრამ თვით აკაკის პატივისცემა მაიძულებს ყოველივე სიმართლით აღვადგინო, რათა კიდევ ერთხელ ნათელიქმნეს, თუ ჩვენი მოძღვარი რა დიდი მოსიყვარულე და წამქეზებელი იყო ხალხის შვილებისა...

აკაკი იმ ხანად შეუძლოდ ბრძანდებოდა. სწორედ ერთი კვირის წინად ჩემი ახლად გამოცემული ლეგენდა—პოემა და სხვა ნაწერები გავუგზავნე. მგოსანს შემოეთვალნა—ამ წიგნების გამომგზავნელმა მნახოსო.

ვეახელ.

მგოსანი მხართეძოზე იყო მიწოლილი. შევედი თუ არა, წამოიწია, ღიმილით ხელი გამომიწოდა, თან წინ მდგომარე სავარძელზე მიმითითა—დაბრძანდიო. წინ ედო გადაშლილი ჩემი წიგნაკი, აიღო და მიბრძანა:

— თქვენი პოემა წავიკითხე და დიდათაც ვისიამოვნე...

— ავტორი მე არ ვარ, ბატონო.. (წიგნი ფსევდონიმით არის გამოცემული) მივუგე დარცხვენით... მე თქვენ გაახელით, როგორც ახალი წიგნი...

— გმადლობ .. ვისიც უნდა იყოს, სანთელ-საკმელი გზას არ დაკარგავსს... გადაეცით ავტორს, რომ კაი ხანია ამისთანა ნაწერი არ შემხვედრია.. აზრიანი ნაწარმოებია.., სჩანს ავტორს სამშობლო ქვეყნის ვაებით გული ეწვის... სწეროს, სწეროს და ხალხში ავრცელოს...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მელაპარაკებოდა მგოსანი...

მეკი გული მიჩქროლავდა, საფეთქელი ძალზე მიცემდა... ენა-დაბმულმა ვერაფერი მიუგე, გარდა იმისა, რომ სწრაფ განკურნება ვუსურვე და გამოვემშვიდობე...

ეს ის დრო იყო.—900-იანი წლები,—როდესაც ძველ რწმენა—შეხედულებათ ნიადაგი ერყეოდა, ახალი შეხედულებანი გზას იკაფავდენ .. ამ დროს ბევრს ახალგაზრდას გაუწყდა ცხოვრების ძაფი, გზა-კვალი აებნია..

მგოსნის სიტყვებმა გამაკაჟა, შთამაგონა რა სიმტკიცით უნდა გავყოლოდი რჩეულ გზას და მას შემდეგ ეს გამამხნევებელი სიტყვები მუდამ შუქურვარსკვლავად მიმიძღვის წინ...

—

მგოსანს დავუახლოვდი 1910 წ., როდესაც პირველად დავიწყე "თეატრი და ცხოვრება"—ს გამოცემა.

არა თუ ჩემთვის, არამედ ყველა ჟურნალ-გაზეთის ხელმძღვანელ—რედაქტორისთვის დიდათ სახარბიელო იყო მხცოვანი მგოსნის მაწარმოებნი დაებეჭდნა თავის გამოცემაში...

ერთ დღეს ჩემთან რედაქციაში (ქართულ თეატრის კანტორაში) შემობრძანდა, ტკბილ-ნეტარის ღიმილით მომესალმა, დაბრძანდა და ლექსი გამომიწოდა:

— გასინჯეთ და, თუ მოგეწონოთ, დაბეჭდეთ...

მე მოკრძალების ალმა გადამკრა, თან იდუმალმა სიხარულმა.

— როგორ თუ მომეწონოს, ბატონო? მივუგე: ჩემს ჟურნალს დღეს გაუთენდა ბრწყინვალე დღე თქვენის შემობრძანებით და თქვენს ნაწარმოებსაც დიდის სიამოვნებით დავბეჭდავ, მაგრამ—ნება მიბოძეთ ჩემი ნივთიერი მდგომარეობაც მოგახსენოთ...

—ჰონორარი?—სიტყვა მომიჭრა: მაგაზე ნუ სწუხხართ,—მე შენგან არაფერს ავიღებ და სრულიად უფასოდაც ვითანამშრომლებ შენს ჟურნალში, რადგან ეს გამოცემა მომწონს, როგორც უპარტიო... სხვაგან ფულიც რომ მომცენ—არც კი ვითანამშრომლებო—მიბრძანა მგოსანმა.

ლექსი, რასაკვირველია, იმავე კვირას დავბეჭდე. ამის შემდეგ მგოსანმა დაიწყო მუდმივი თანამშრომლობა: ამ წელს „თეატრი და ცხოვრება“-ში დაიბეჭდა აკაკის „გახსენება ქართული თეატრის შესახებ“, საგანგებოდ ჩვენთვის დაწერილი, პიესა „მოძრაობა“, სხვა და სხვა ამბები და ლექსები. თვით მგოსანი მუდმივი სტუმარი შეიქნა რედაქციისა და ხშირად გვატკბობდა თავისი მოსწრებული სიტყვებით. ბევრი, ბევრი საგულისხმო სიტყვა გამიგონია მისგან ჩვენს მწერლობასა, თეატრსა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე თუ საზოგადო მოღვაწეთა შესახებ, მაგრამ ამ ჟამად უხერხულად მიმაჩნია ამის შესახებ წერა.

—

იმ ხანად, ეტყობოდა, ხელმოკლეობას განიცდიდა.

საზაფხულოდ სოფელს წაბრძანდა. სოფლიდან რამდენიმე წერილი მომწერა, რომელთაც ძვირფას განძად ვინახავდი, მაგრამ ნიადაგ დარბევამ თითქმის არარაფერი შემარჩინა*). ჩემს დაქსაქსულ ხელთნაწერებსა და წერილებში მხოლოდ ეს ორი წერილიღა ვიპოვნე, უბრალო ქაღალდზე დაწერილი. ორივე მომყავს: პირველი:

„ბატონო რედაქტორო!

(თვალი დაუდგა სიბერეს სახელი ვეღარ გავიხსენე და მიტომ გწერ რედაქტორობით). როცა მოიცალო, გადაეცი სხვა რედაქტორებსა, როგორც ქართულ, ისე რუსულ—გაზეთებისასა, რომ გამოწერა არ შემიძლია და ეგებო ისე გამომიგზავნონ გაზეთები მაგ თქვენი ადრესით საჩხერეში. ახალი ხომ არა არის რა ტფილისში გარდა სიცხისა? აქ ძალიან გრილა, მაგრამ საჭმელზე ვარ მწყრალად, რადგანაც ყოლიფერი, შუშაც კი, საყიდელი მაქვს და ჩე-

*)აკაკის ნაწერები—ზოგი დაბეჭდილი და ზოგი დაუბეჭდავი, აგრეთვე გადარჩენილი კერძო წერილები რედაქციაში მქონდა, ქართ. თეატრის კანტორაში, რომელთა დიდი ნაწილი დამენთქა ანუ გამეფანტა თეატრის დაწვის დროს. თუ ვისმეს აღმოაჩნდეს—ვსთხოვ გამომიგზავნოს.

ავტ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მი მამული ჩამორომეული სხვაებს უკარგავსთ ხელში. ეს იუბილეს შემძინა!...

თუ ნახა გიმარეული მოგმეკითხე

შენი მარად **აკაკი**-* "

მე, რა თქმა უნდა, მისი თხოვნა გადავეცი ქართულ რედაქციებს და აგრეთვე სადაც საჭირო იყო, ვაცნობე, რომ ფულით ნიეთიერი დახმარება აღმოჩინათ.

მეორე წერილი:

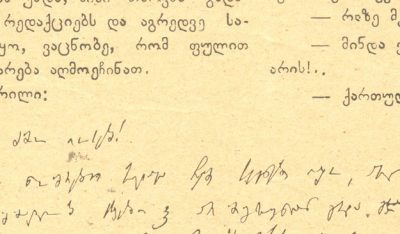

ძმაო ილია!

შენი გაზეთის ნომრები სალაღ ჩემი სტენები იყო, ახლა მივიდე და ეგმადლობ სხვები კი არ მიგზავნიან კარგა გოთუასი. „დრეტა“ რომ არ მოდის არ მეკვრის, მაგრამ „მთაწრეხი“ მაინც რად ენანებათ ჩემთვის?

შენი მოყვარული **აკაკი**

1910 წ. შემოდგომაზე მოულოდნელად მომიშორეს თავისუფალ ჰაერით სუნთქვას და მთელი სამ-ნახევარი წლის განმავლობაში აღარ მინახავს მგოსანი.

ციხიდან უკვე თმა-აბურძგნული და გაჭაღარავებული გამოვედი.

მგოსანს ერთს ყრილობაზე შევხვდი. არ მინდოდა მისი შეწუხება, მაგრამ რაკი თვალი შემასწრო და ყურადღება მომაქცია, მივეალმე. ხელი რო გამომიწოდა, ჩემი ვინაობა მოვახსენე...

—კი გრცანი!—მომიგო ნეტარი სიცილით და ნათელი სახე უფრო გაუნათდა. შემდეგ სიცილით მიბრძანა: ახლა ხომ ვალმოხდილი ხარ!.. ავაკაცობა იმათ, თორემ შენ უფრო გამოგაბრძმედებდენო!..

—

ჟურნალის გამოცემა რომ განვაახლე, კიდევ უფრო დამიახლოვდა და როცა კი შემხვდებოდა, ისე სიტყვას არ მეტყოდა— არ წავეკეზებინე...

— ჟურნალის მეთაურებს ვინა სწერს? — მკითხა ერთ კვირა დღეს თეატრის ეზოში!

— რაზე მკითხავთ, ბატონო?

— მინდა ვიცოდე, თუ სიდუმლო არ არის!..

— ქართულ მწერლობის თვით მჭსიდუმლეს რა დაეფარება, მივუგე და მასთან დავსძინე: მეთაურები ჩემია.

მგოსანი შედგა, მომიბრუნდა, ოდნავ თავი გადმოხარა, თვალის ქუთუთოები გაალო,სახის ნაქვთები სანეტარო გაუბრწყინდა და თითქმის იდუმალის ხმით მომიგო:

—შენი?!სწორედ არ მეჯერა (სწორედ ამ სიტყვით — „არ მეჯერაო“) და თუ კი ეს მართალია, მადლობა ღმერთს!.. ჩასნს ღმერთს კიდევ არ დავიწყებვართ: ის, რაც მთელ სიცოცხლეში ნატვრად მქონდა, აწ ვხედავ განხორციელებულს,—ხალხს საქმეს ხალხს. ვე შვილებმა უნდა უპირისუფლონ... ხალხ ს ენით მხოლოდ ხალხის შვილები დაილაპარაკებენო...

მე მოკრძალებით ვკითხე;

— ნუ თუ ასწრობთ წერილების წაკითხვას?

— მუდამ... პირველად ამ წერილებს ვკითხულობ ხოლმე და ძლიერაც ვკმაყოფილდები...

— ეს თქვენი გულუხვობის ჩრალია, ბატონო, თორემ... სად მე—**სად** აგეთი ხოტბა?

— ყური უგდე ხალხის გულის თქმასა... გეტყობა უცხო გაკლენას აცდენილი ხარ... ქსართველი მწერალი და ქართული ჟურნალგაზეთის ხელმძღვანელი აგეთი უნდა იყოს..

*) წერილს თარიღი არ უზის. მიღებულია 1910 წ. ბაფუნელში.—ორივე წერილის დედანი „ქართ. საეთნ. საისტ. სახ.“ გადაეცა. ავტ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რასაკვირველია, ჩვენი დიდებული მგოსნის სიტყვები ჩემ წასაქეზებელ სიტყვად მივიჩნიე... და მითაც დიდი, განუზომელი სარგებლობა გამოვიტანე... ყოველი ასეთი სიტყვიერ ნაამგდარი მოძღვარი შთამაგონებდა, როგორ მეწარმოებინა ჟურნალი ..

და ესაა საუკუნო დავალება, რომელსაც მთელ ჩემ სიცოცხლეში ვემსახურები...

——

უკანასკნელად (ვგონებ ქრისტეშობის თვეში) ქართული თეატრის შესავალში შევხვდი... ხელგაყრილი ავიყვანე კიბეზე .. კლუბის შესავლში გამოვემშვიდობე და მაინც შორით გავაყოლე თვალი .. მგოსანმა მძიმე ნაბიჯით გაიარა გრძელი ტალანში, მერე მოტრიალდა და ჩქარა წავიდა... სახეზე ჩვეულებრივი ღიმი აღარ უკრთოდა, რაღაც მწუხარების ღრუბელი გადაჰკროდა, თითქო იალბუზის თოს ჯანყი მოახვევიაო...

გავხედე და მომაგონდა მისივე ლექსი: „აჩრდილია ვარ წარსულის და ლანდი მომავალისა“...

ეს იყო ჩემი უკანასკნელი შეხვედრა აკაკისთან და მალეც გავშორდი: აკაკის მე მუდამ მღიმარეს შევჩვევივარ!..

იოსებ იმედაშვილი

——

ობლოგა

„რა ძნელია მარტოობა სულისა! .«

ძნელია ოვითეულისთვის, მაგრამ ამ სიძნელეს საშინელება კარს ირტყამ, როცა მას მთელი ერი გრძნობს; დღეს ქართველი ერი დაობდა და მის დაწყებს ჩამოსდის მდუღარე ცრემლი.*)

დიდი ხანია, რაც ქართველი ერი კენესაოხვრას შეეთვისა, იგი დასტირის თვის დარბეულ კერას, ოხვრით შესტკერის ბაწია გაშიას, რომელიც ამირანის დიდ დამტკიცედ ნაჯულ ჯაჭვს დოკს. მაგრამ ეოველი მწუხარება დამობს კარეგნად კარდმოშდეს, რეალურად მყდეგნებს.

ერის ეოველი შვილი იდუმალებაში ეძიებდა მძიმე სეედათა კარდ მშდეულ ფორმებს; მისი ადდო უცდომელი იო და იგი ეოველ ცრქურეშის დადდებაში ინტუიციით კრძნობდა სიეადბეს, თვალთმაქცობას. იგი ეძიებდა ნამდვილ წინასწარმეტყველს, რომელიც დამზის ფერადებით კარდაშდიდა დიდ მწუხარებას და დიადის მარგალიტებით შეამკობდა წმინდა იდეალს.

*) ეს წერილი „აკაკის ნამერში“ უნდა დაბეჭდილიყო, მაგრამ ვერ მოესწრო. **რედ.**

და გამოჩნდა ჯეშმარიტი მგოსანი, რომელმაც ხალხის ვარამი შეგვრაბა სავქართველოს დაქსაუდ ნაწილებში, წყარიდა სიმებად ჩამოქნა ქართველთა მწუხარების ნაკადი და თვის მდადარ, სიეაკარეულის კრდემდზე ნაჯულ, გულს გადაეწნა. მოგვდა და დამდერა; შეკბის ოხვრა ადმოხდა თვითეულ ჩვენგანს, ნამდვილი სეედა წარმტაცად კარდაიშადა სავქართველოს ვარაეაინ მიდამოებში. ჩუკვირდა ეკვდა ამ სეედიან სიმოა გუგუნს და მის ხმაურში ისრებით დაცხრადეულმა გულმა სამკურნალო მადამო ჭმოვა. კვადად ეანოო ამედის ბატრეეა, შეაქმა მოჭვინა ბზა და ჩვენი მძიმე ობდობა კარდაიდახა.

— „მამავ! ჩვენის მწუხარების მოსიეკარეულეკ...« ადმოხდა თვითეულს და თეთრად შემოსილ მოხეტს გულზე მიეკრა.

შვებ, იმედი... რა კარგია სიეკვარეული! . შეკეჩეეთ მის მამობას, ობდობდ დვიეაწეეთ, ვეზიაარეთ მისი გულიდან ადმოგზნებულ სიეკვარეულის ადს და იმედის სიზმრები ფერად ხადინებად კარდაკეკეშადა. და ესე იზრდებოდა მრავადი თობა; მოხეტის შუბდი ნაოჭებმა შეკრა, მისი თმა-წვერი თეთრად შეიმოსა, მაგ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომ მას არ მოსწყვიტდა ჩვენი მამობა, მუდამ ჩვენზე ზრუნვა, ფიქრი და სიყვარული. ფიოოულს ჩვენგანს მიგქონდა მასთან მწუხარება, შდიდა მას გულს და სუფდის ეუავიდს ნერგვდა... ისიც ზრუნვით ზრდიდა ამ ეკავიდებს და თვის ტრემლებით ურწყავდა ფესვებს. ვისაც მასთან მისვდა არ შეეძლო, იგი უცდიდა, რომ თვით მოხუცი მივიდოდა მასთან და სიყვარულიდან ჩაუკოცნიდა ტრემლიან თავლებს, სუფდის ეუავიდს მოსტაცებდა და მის თავლებში იმეფის წათუდ ვარდების გაშლიდა.

კაცშენა თეორმა მოხუცმა თვის გულში მშვენიერი ბაღი, იგი მას ზრუნვით დაუტარებდა სპქრთველოს ეოველ კუთხეში და რამდენადაც იზრდებოდა ეს ბაღი, იმდენად მძიმე და ნელი იყო მისი სვლა. მძიმე იყო ტვირთი და ტკივილები, მაგრამ კეთილი მამა კანა თვის შვილებს უჩვენებს ამ ტვირთით დასარჩენ ადრეს?.. და აკი სიკვდილამდე ასე მადა და ამაკად ეკმარა თვი აკაკის.

ურწმუნო თოამანი დაკვეხთხთებდენ; „რას ეკახიერებთ, რას წეკლობთ... სპქრთველო ხომ მეკვერეა, ვინ დაეფსენს თქვენს წალიდს, კეთილს სწრაფვას?“ და თვითეული ჩვენგანი კიეტერებოდა შორით, იქ, ს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მერე რითი აიხსნება ეს იშვიათი მოვლენა, რომ ერთმა ადამიანმა შესძლო მთელი ერის სათაყვანებელი გამხდარიყო?—იმით, ბატონებო, რომ აკაკი იესოსავით ტანჯულთა და მაშვრალთა მოსარჩლედ მოევლინა ჩვენს ტანჯულ მხარეს. აკაკი ხედავს კაცთა შორის გამეფებულ ბოროტებას და მიზნად ისახავს ამ ბოროტებასთან ბრძოლას, შინაური იქნება ეს ბოროტება თუ გარეული — მისთვინ სულ ერთია. აკაკის თავის ერი უყვარს, მას ეტრფის, მითი ცოცხლობს და ვაი იმას, ვინც შეეცდება თავის სათაყვანებელ ერის აბუჩად აგდებას.

მაგრამ არ გეგონოთ, ბატონებო, რო ამ თავის საყვარელ ერში ყველაფერი წესზედ იყოს, არაფერი აწუხებდეს?.. არა, ბატონებო, აკაკი, აქაც ხედავს დიდ ბოროტებას, ხედავს რო მდიდარი ღარიბს სჩაგრავს, ნასწავლი უსწავლელს სტუქსავს, აბუჩად იგდებს. ესენი თავიანთ ბედნიერებას მშრომელი ხალხის—დემოკრატიის უბედურებაზე აშენებენ. და, აი, აქაც აკაკი დემოკრატიის ბანაკში დგება და თავის მადლიანი კალმით მიწასთან ასწორებს დემოკრატიის მტრებს.. ჩაიხედეთ, ბატონებო, აკაკის გულში და შიგ დაინახავთ მთელ საქართველოს თავის ქირვარამით, დააკვირდით, უფრო ღრმათ და თქვენ დაინახავთ დემოკრატიის ერთგულ დარაჯს.

მგოსანი დემოკრატიაში ხედავს ერის მაცოცხლებელ ძალას, ამისთვინ არის, რომ სხვისაგან აბუჩად აგდებულ ენას, რომელითაც ქართველი გადაგვარებული ინტელიგენცია თაკილობს ლაპარაკს, ჩვენი უკვდავი აკაკი თავ ს მომხიბლავი კალმით ამშვენიერებს, ალამაზებს ამ ენას და აწვდის მშრომელ ხალხს შესანახად. ქართველი დემოკრატია აკაკის ენით ლაპარაკობს, მღერის და ტირის.

აკაკი და დემოკრატია ერთად ატარებენ ეროვნულ საუნჯეს—ენას. ამავე დემოკრატიაში ხედავს მგოსანი მომავალ ბედნიერ ქვეყანას: ის გლეხის შვილს ნანას უმღერის, მოუწოდებს გასაღვიძებლად და როცა გლეხი ერკვევა საღათას მილისგან, აკაკი გახარებული შეძახის: „ერთობა ჩვენთვის ტახტია, მტრებისთვის სახრჩობელაო“.. დიაღ, ბატონებო, დღეს სამშობლო მიწას აბარებს ერის გულის მესაიდუმლეს, მაგრამ ხალხის გულში ის უკვდავი იქნება...

სოსო მაჭავარიანი

აკაკის ტკბილ-მწარე სიტყვები*)

აკაკის ავადმყოფობის დროსაც, როგორც მისი მნახველები გადმოგვცემენ, ჩვეულებრივი სიხალისე არ დაუკარგავს.—სანამ სრულიად არ წაერთვა ღონე, ხალისიანად იყო და მნახველებს თავისი მოსწრებული სიტყვებით ბევრს აცინებდა: აი, რა გადმომცა ჩემმა ერთმა ნაცნობმა ექიმმა, რომელიც აკაკის უვლიდა:

— ვისხედით აკაკის საწოლ ოთახში და სულ განაბული მივჩერებოდით დიდებულ ავადმყოფის სახეს. ჩვენთან, სხვათა შორის, ერთი ბეითალი (პირუტყვის ექიმი) შემოვიდა. აკაკიმ ბეითალს თვალი მიაპყრო და ხმა დაბლა წაილაპარაკა: „მე ჩემ სიცოცხლეში ვირივით ვმუშაობდი და თუ მომარჩენს ახლა ვინმე, ისევ აი ის (პირუტყვის ექიმისაკენ გაიშვირა ხელი), თორემ წასულია საქმე, აწი სხვას ჩემი მორჩენა არ შეუძლიაო.“

———

გასულ წელს ქუთაისში აკაკის მონაწილეობით საღამო გაიმართა. საღამოში მონაწილენი მეორე თუ მესამე დღეს ისიდორე კვიცარიძის მოწოდებით სურათის გადასაღებად საოჯახო ბაღში შევიკრიბენით.— აკაკის აქ ერთი ახალგაზდა შეეკითხა:

— რა აზრისა ხართ, ბატონო აკაკი, ახალგაზდა მგოსნებზე?!“

— „რა გითხრათ“,—მიუგო აკაკიმ; „სტუდენტობის დროს ერთი პროფესორი გვყავდა; დიდი განათლებული კაციაო, ამბობდენ, მარა ჩვენ სტუდენტები მის წაკითხულიდან ვერას ვგებულობდით.— ეგევე ითქმის ჩვენს ზოგიერთ ახალგაზდა მგოსნებზე. —შესაძლოა ძალიან კარგებიც იყვნენ, მარა ერთი ნაკლი აქვთ: როგორც მე, ეგრეთვე ხალხს არა გაეგება რა მათიო“.

ილია ბახტაძე

*) იხილეთ ,,თეატრი და ცხოვრება'' მე 8 №-ი

ᲬᲔᲚᲘᲬᲐᲓᲘ
ᲛᲔᲡᲐᲛᲔ

ᲛᲘᲘᲦᲔᲒᲐ ᲮᲔᲚᲛᲝᲬᲔᲠᲐ 1915 Წ.

ᲧᲝᲕᲔᲚᲙᲕᲘᲠᲔᲣᲚ ᲗᲐᲗᲔᲐᲢᲠᲝ, ᲡᲐᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲝ, ᲡᲐᲮᲔᲚᲛᲬᲘᲤᲝ ᲓᲐ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲠᲘᲕ ᲟᲣᲠᲜᲐᲚ

ᲤᲚᲘᲣᲠᲐᲓ 5 Მ.
ᲜᲐᲮᲔᲕᲐᲠᲘ ᲬᲚᲘᲗ 3 ᲛᲐᲜ.

"ᲗᲔᲐᲢᲠᲘ ᲓᲐ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑ"-ᲖᲔ

ᲘᲣᲛᲝᲠᲘᲡᲢᲣᲚ ᲣᲐᲜᲧᲝᲤᲘᲚᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐ ᲨᲐᲠᲣᲧᲔᲑᲘᲗ

„ᲗᲔᲐᲢᲠᲘ ᲓᲐ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐ" ᲧᲝᲕᲔᲚᲓᲒᲐᲠᲐ ᲯᲒᲣᲤᲘᲗ-ᲓᲐᲡᲣᲠ ᲛᲘᲛᲐᲠᲗᲣᲚᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲠᲔᲨᲔ ᲟᲣᲠᲜᲐᲚᲘ ᲣᲛᲝᲕᲐᲠᲔᲡ ᲧᲣᲠᲐᲓᲦᲔᲑᲐᲡ ᲛᲘᲐᲥᲪᲔᲕᲡ ᲡᲪᲔᲜᲘᲡ, ᲡᲘᲢᲧᲕᲐ-ᲙᲐᲖᲛᲣᲚ ᲛᲣᲠᲚᲝᲑᲘᲡ, ᲛᲣᲡᲘᲙᲘᲡ, ᲥᲐᲜᲓᲐᲙᲘᲗᲘᲡ, ᲡᲐᲛᲮᲐᲢᲕᲠᲝ-ᲡᲐᲮᲔᲚᲛᲬᲘᲤᲝ ᲓᲐ ᲡᲐᲖᲝᲒᲐᲓᲝᲔᲑᲠᲘᲕ ᲛᲝᲒᲕᲐᲠᲔᲑᲘᲗᲐ ᲒᲐᲠᲙᲕᲔᲕᲐᲡ. ᲧᲝᲕᲔᲚ ᲜᲝᲛᲔᲠᲨᲘ ᲓᲐᲘᲑᲔᲭᲓᲔᲑᲐ ᲡᲐᲠᲔᲞᲔᲠᲢᲣᲐᲠᲝ ᲞᲘᲔᲡ

Შ Ა Ს Ი: ᲬᲚᲘᲗ 5 ᲛᲐᲜ., ᲜᲐᲮᲔᲕᲐᲠᲘ ᲬᲚᲘᲗ 3 ᲛᲐᲜ., ᲗᲘᲗᲝ ᲜᲝᲛᲔᲠᲘ 10 ᲙᲐ�პ. ᲤᲣᲚᲘᲡ ᲨᲔᲛᲝᲛᲢᲐᲜᲐ ᲜᲐᲬᲘᲚᲜᲐᲬᲘᲚᲐᲓᲐᲪ ᲨᲔᲘᲫᲚᲔᲑᲐ: ᲮᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲬᲧᲠᲘᲡ ᲓᲠᲝᲡ 2 Მ., ᲛᲐᲠᲢᲘᲡ ᲒᲐᲡᲕᲚᲐᲛᲓᲔ 2 Მ., ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲔᲜᲘ 1 Მ. ᲔᲜᲙᲔᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ 1.

ᲬᲚᲛᲝᲬᲔᲠᲐ ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲐ: ᲠᲔᲓᲐᲥᲪᲘᲐᲨᲘ („ᲡᲝᲠᲐᲞᲐᲜᲘ"-Ს ᲡᲢᲐᲛᲑᲐᲨᲘ) ᲓᲘᲚᲘᲗ 9—2 Ს., ᲡᲐᲦᲐᲛᲝᲗᲝ 5—7 Ს., ᲟᲣᲠᲜᲐᲚ-ᲒᲐᲖᲔᲗᲔᲑᲘᲡ ᲙᲐᲜᲪᲝᲠᲐ „ᲒᲐᲜᲗᲘᲐᲓ"-ᲨᲘ, „ᲪᲝᲜᲓᲚᲐᲡ" ᲬᲘᲒᲜᲗᲡᲐᲕᲐᲭᲠᲝᲨᲘ, ᲠᲙᲘᲜᲘᲡ ᲒᲖᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲝᲡᲜᲝᲨᲘ — ᲐᲚ. ᲫᲐᲫᲐᲛᲘᲐᲜᲗᲐᲜ, ᲥᲣᲗᲐᲘᲡᲨᲘ Თ. ᲛᲝᲐᲕᲠᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲬᲘᲒᲜᲘ ᲡᲐᲕᲐᲭᲠᲝᲨᲘ Ს. ᲔᲞᲘᲢᲐᲨᲕᲘᲚᲗᲐᲜ

ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲐ ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐᲜᲘ ᲟᲣᲠᲜᲐᲚᲘᲡ ᲓᲐᲡᲐᲑᲔᲭᲓᲐᲗ. ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ: 1 ᲒᲕ. ᲝᲠᲘᲒᲘᲜᲐᲚᲘ, 2, ᲒᲕ. ᲙᲝᲠᲞᲣᲡᲘᲡ ᲞᲬᲙᲐᲠᲘ ᲔᲠᲗ ᲡᲕᲔᲢᲖᲔ 25 Კ. 3-ᲖᲔ—20 Კ., 4 ᲖᲔ—15 Კ. ᲤᲣᲚᲘ ᲓᲐ ᲧᲝᲕᲔᲚᲓᲒᲐᲠᲐ ᲛᲐᲡᲐᲚᲐ ᲣᲜᲓᲐ ᲒᲐᲛᲝᲒᲖᲐᲕᲜᲝᲡ ᲘᲝᲡ. ᲘᲛᲔᲓᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲖᲔ.

ᲤᲝᲡᲢᲘᲡ ᲛᲘᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲝ: Тифлисъ, Ред. „Театри да Цховреба" Іосифу Имедашвили

ᲠᲔᲓᲐᲥᲢᲝᲠ-ᲒᲐᲛᲝᲛᲪᲔᲛᲔᲚᲘ ᲐᲜᲜᲐ ᲘᲛᲔᲓᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ

ᲓᲐ. ᲮᲐᲨᲣᲠᲘᲡ ᲗᲔᲐᲢᲠᲘ

Ი. ᲖᲐᲠᲓᲐᲚᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲑᲔᲜᲔᲤᲘᲡᲘᲗ. ᲙᲕᲘᲠᲐᲡ, 8 ᲛᲐᲠᲢᲡ ᲮᲐᲨᲣᲠᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗ. ᲓᲠᲐᲛ. ᲤᲠᲘᲡ-ᲛᲘᲔᲠ Ი. ᲖᲐᲠᲓᲐᲚᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲡᲐᲑᲔᲜᲔᲤᲘᲡᲝᲓ ᲬᲐᲠᲛᲝᲓᲒᲔᲜᲘᲚᲘ ᲘᲥᲜᲔᲑᲐ ᲘᲡᲢᲝᲠᲘᲣᲚᲘ ᲓᲠᲐᲛᲐ:

„ᲘᲛᲔᲠᲔᲗᲘᲡ ᲛᲔᲤᲔ"

ᲓᲠᲐᲛᲐ 4 ᲛᲝᲛ. ᲙᲝᲢᲔ ᲛᲔᲣᲡᲘᲡᲘᲐ, ᲛᲔᲤᲔ ᲑᲐᲒᲠᲐᲢᲘᲡ ᲠᲝᲚᲡ ᲨᲔᲐᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲡ Ი. ᲖᲐᲠᲓᲐᲚᲘᲨᲕᲘᲚᲘ, ᲛᲐᲠᲘᲐᲛ ᲓᲔᲓᲝᲤᲚᲘᲡᲐᲡᲐᲚ — ᲗᲝᲗᲝᲫᲔ. ᲐᲓᲒᲘᲚᲔᲑᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ ᲛᲡᲐᲑᲔᲜᲔᲤᲘᲡᲝᲐ. Დ. ᲡᲐᲬᲧᲘᲡᲘ ᲡᲐᲦ. ᲗᲡ 8 ᲡᲐᲐᲗᲖᲔ. ᲛᲝᲠᲘᲒᲘ ᲒᲐᲛᲐᲔ ᲜᲘᲜᲝ ᲟᲐᲥᲔᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲐ.

(2—2)

ᲨᲔᲛᲬᲘᲠᲔᲑᲘ „ᲐᲡᲢᲠᲘᲚᲐ"

ᲐᲮᲚᲐᲓ ᲨᲔᲙᲔᲗᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲡᲐᲣᲙᲗᲮᲝᲕᲝᲓ ᲛᲝᲬᲧᲝᲑᲘᲚᲘ, ᲡᲣᲤᲗᲐ. ᲔᲚᲔᲥᲢᲠᲝᲜᲘᲡ ᲡᲘᲜᲗᲔᲖᲘᲗ ᲥᲐᲠᲗᲐᲚᲘᲡ ᲨᲣᲒᲐᲨᲘ, ᲙᲝᲠᲝᲜᲘᲡ ᲥᲣᲩᲘᲡ ᲥᲕᲔᲨ. ᲜᲘᲛᲠᲔᲑᲘ ᲐᲑᲐᲖᲘᲐᲜ. ᲜᲘᲛᲠᲔᲑᲘ ᲮᲝᲠᲘᲡ ᲡᲐᲛᲖᲘᲐᲠᲣᲚᲘ, ᲪᲮᲔᲚᲘ ᲓᲐ ᲪᲘᲒᲐᲠᲔᲢᲘ (ᲓᲣᲨᲘ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲨᲘ). თᲑᲘᲚᲘᲡᲘ, ᲛᲘᲮᲔᲚᲘᲡ ᲞᲠᲝᲡᲞᲔᲥᲢᲘ ᲜᲝᲛ. 5. ᲢᲔᲚᲔᲤ. 13—14 (Ფ)

ᲕᲘᲡᲘᲡᲠᲣᲚᲝᲗ ᲝᲠᲘᲒᲘᲜᲐᲚᲘᲡ ᲓᲐ ᲗᲐᲠᲯᲛᲜᲘᲚᲘ ᲮᲔᲚᲜᲐᲬᲔᲠᲔᲑᲘᲡ ᲒᲐᲡᲬᲝᲠᲔᲑᲐ-ᲒᲐᲓᲐᲬᲔᲠᲐᲡ, ᲙᲝᲠᲔᲥᲢᲝᲠᲘᲐᲐ ᲓᲐ ᲒᲐᲛᲝᲪᲔᲛᲘᲡ ᲡᲐᲥᲛᲔᲡ. ᲛᲘᲡᲐᲛᲐᲠᲗᲘ: ᲞᲔᲢᲠᲝᲒᲠᲐᲓᲘᲡ ᲪᲔᲜᲢᲠᲐᲚᲣᲠᲘ ᲙᲐᲜᲪᲝᲠᲐ „ᲒᲐᲜᲗᲘᲐᲓᲘ", თᲑᲘᲚᲘᲡᲘ, ᲛᲘᲮᲔᲚᲘᲡ ᲞᲠᲝᲡᲞᲔᲥᲢᲘ № 18.

12/129

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქუთაისში
ბ. ლ. ბ. ქ.
ბ. ლ. ბ. ქ.
ბ. ლ. ბ. ქ.